

ŞÜKRÜ PAŞA VE EDİRNE SAVUNMASI

Ufuk Özalp*

Balkan coğrafyasının en önemli tarihi olaylarından birisi olan Balkan Savaşları dendiğinde Edirne'nin kaybedilmesi ve tekrar Türk sınırları içerisine alınması akla gelecektir. Doğal olarak da Edirne'de dolaşırken dahi her yerde gördüğümüz "Şükrü Paşa" ismini anımsayacağız.

Meşhur Edirne Savunması'nın kahramanı olan Şükrü Paşa'nın hayatına önce şöyle bir göz atmak faydalı olacaktır. Aslen Erzurumlu olan Şükrü Paşa 1857 yılında dünyaya gelmiştir. 36 yaşında Tuğgeneral olan Şükrü Paşa Orgeneral olana dek Edirne'de görev yapmıştır. Ordu müfettişliği görevi sıralarında Türk gençliğinin ergin yetişmesi için gösterdiği büyük ilgi ve çabası ve evinin yetişkin genç kurmay subayları ile dolup boşalması yüzünden Saraya jurnal edilen Şükrü Paşa 1905 senesinde Selanik'e sürülmüştür.¹ Bu sırada askerlik hayatında aşırı disiplin merak ve titizliği nedeniyle "Deli Şükrü Paşa"² olarak tanındı.

1908'de Mareşal olan Şükrü Paşa'nın rütbesi II. Meşrutiyet'in ilanı ile yapılan bazı düzenlemelerle Korgeneral rütbesine indirilmiştir. I. Balkan Savaşı'nın başlamasıyla tekrar Edirne'ye dönmüştür.³

İşte meşhur Şükrü Paşa I. Balkan Savaşı'nda kendisini göstermektedir. Başlayan savaşta kendisinden Edirne'yi 40 gün savunması istenmiştir (neden 40 gün olduğu konusunda geçerli bir bilgiye ulaşamadım), ancak Şükrü Paşa Edirne'yi 5 ay 5 gün savunma başarısını göstermiştir. 40 gün savunma konusu da olayın hikaye kısmında yer alıyor olabilir. Çünkü savaş zamanlarında bir gün sonrasını bile kestirmek çok zorken uzun yılların imparatorluğu Osmanlı'nın böyle garip bir emir vereceğine inanmak güç olacaktır. Savaşlarda belirli bir gün kısıtlaması konulmayacağı da "40 günlük savunma emrinin" efsane olabileceğini kanıtlar niteliktedir. Yani, Şükrü Paşa son gücüne kadar kenti savunmaya çalışmıştır.

Yiyecek sıkıntısı, cephane sıkıntısı, ekonomik sıkıntı üst düzeyde olmasına rağmen Şükrü Paşa'nın sert disiplini ve askeri yönetim becerisi sayesinde 5 ay 5 gün boyunca Edirne'yi savunma başarısı göstermiştir. Tabii ki savunma esnasında Şükrü Paşa'nın Edirne'deki kurmayları olan Kazım (Karabekir Kazım Paşa), Remzi (Remzi Yiğitgüden Paşa) ve Fuat (Berlin Başkonsolosu) beyleri⁴ unutmamak gerekir.

Şükrü Paşa'nın Edirne savunması esnasında sarf ettiği sözlerini anımsamakta fayda vardır. *"Düşman, hatları geçtikten sonra ölürsem, kendimi şehit kabul etmiyorum, beni mezara koymayın. Etimi, itler ve kuşlar, çeke çeke yesinler. Fakat müdafaa hattımız*

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Dördüncü Sınıf Lisans Öğrencisi

1^ <http://www.yenidenergenekon.com/38-edirne-savunmasi-kahramani-sukru-pasa/>

2^ http://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmed_%C5%9E%C3%BCkr%C3%BC_Pa%C5%9Fa

3^ http://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmed_%C5%9E%C3%BCkr%C3%BC_Pa%C5%9Fa

4^ http://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmed_%C5%9E%C3%BCkr%C3%BC_Pa%C5%9Fa

*bozulmadan şehit olursam, kefenim, lifim ve sabunum çantamdadır. Beni bu mahale gömeceksiniz. Ve gelen nesiller, üzerime bir abide dikeceklerdir."*⁵ İnanmışlığın ve azmin izlerine rastlamaktayız bu sözlerinde.

Balkan Savaşları, Edirne, Şükrü Paşa dendiğinde akla "meşhur" teslim hikayesi gelmektedir. "... Edirne'nin Ata yadigarı ünlü Selimiye Camisi gibi mukaddes mekanlarının, top atışlarıyla yok edilmesini engellemek amacıyla, teslim olmayı kabul ederek kılıcını Bulgar komutanı General İvankov'a teslim etmiştir. Ne var ki bu savunmada gösterdiği kahramanlık nedeniyle kendisine hayran olan ve saygı duyan Bulgar Kralı Çar Ferdinand, kılıcı Şükrü Paşa'ya Edirne'de iade etmiş ve barış yapılana kadar Paşa'yı bir esir gibi değil misafir gibi ağırlamıştır. ..."⁶

Şükrü Paşa'nın gerçekleştirdiği savunma neticesinde düşman devletler dahi hayranlığını gizlememiştir. *"Bulgar komutan General İvankov aynı gün Şükrü Paşa'nın kılıcını saygıyla fakat alelade bir şekilde alınca Bulgar çarı Ferdinand'dan azar işitir. Zira böylesi saygıdeğer bir savunmayı yapmış kişi, düşman bile olsa bir merasimi hak etmektedir. Ertesi gün Şükrü Paşa'nın kılıcı Bulgar çarı Ferdinand tarafından merasimle kendisine geri verilecektir."*⁷

"Edirne'nin kahramanı Müdafii General Gazi Mehmed Şükrü Paşa'ya hayranları tarafından unutulmaz bir müdafaanın hatırası olarak. Paris 1913..." güzel bir örnek olacaktır.

Şükrü Paşa'nın teslim olma görüntüsüne alet olmamak için teslimden önce kılıcını kırdığı da söylentiler arasındadır. Hatta bu durum söylentiden öteye de geçmiş, araştırma konusu dahi yapılmıştır. Bulgarlar'ın psikolojik olarak da üstün duruma geçmek adına "fotomontaj" ile sahte belgeler sunduğu öne sürülmüştür.⁸

⁵ <http://www.dunyahabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=231619>

⁶ http://www.edirnevdb.gov.tr/kultur/pdf/edirne_iscal_altinda.pdf (0.4.2 Edirne Savunması ve Şükrü Paşa Hakkında)

⁷ <http://www.trakyagezi.com/portreler/58-mehmed-sukru-pasa/222-vasiyet-.html>

⁸ <http://www.muhalifgazete.com/53191-Tarihteki-en-buyuk-yalan-sukru-Pasa-aklandi.htm>

Asıl resim olduğu iddia edilen resimde Bulgar Kralı'nın yanındaki şahıs Bulgar Generali Stiliyan Georgiev olarak gösterilmiştir. Fotomontaj ile "kılıç" eklenmiş ve Bulgar General Şükrü Paşa'ya dönüştürülmüştür. Aynı zamanda asıl olduğu belirtilen resmin Edirne'nin tesliminden 4 ay önce olduğu da iddialar arasındadır.

Şükrü Paşa'nın Edirne'nin tesliminden sonra Bulgaristan'da 6 aylık "esirliği" tam anlamıyla bir esaretten çok misafirliğe benzemektedir. Bu misafirliğin sebebini Edirne'deki savunma başarısına bağlamak mümkündür. Ancak yine bu 6 aylık dönemde "meşhur kılıcın" Şükrü Paşa'nın belinde olduğu söylenmektedir.⁹

Şükrü Paşa'nın anıt mezarının Edirne'ye nakli ise 1998'de olmuştur. Hayatını yitirdiği 1916 yılında müttefik kuvvetlerin de katılımıyla büyük bir tören düzenlenmiştir. İstanbul'daki Merkezefendi Mezarlığı'na defnedilmiştir. Edirne'deki anıt mezarın temeli 1984 yılında atılmıştır, bitirilmesi ise ancak 1998 yılında olabilmektedir.¹⁰

40 gün savunma emri, kılıcın kırılması gibi şeylerin birer efsane olduğunu söylemek normal görünmektedir. Her kahramanlık olayında efsaneler olmuştur ve geçmişten günümüze söylenegelmiştir. Gerçek anlamda efsane olan şey ise -yüzyıllar boyunca unutulmayacak olan-yoksulluk ve imkansızlık içinde yapılan "Şükrü Paşa ve Edirne Savunması"dır.

9^ <http://www.trakyaagezi.com/portreler/58-mehmed-sukru-pasa/222-vasiyet-.html>

10^ http://www.edirnevdb.gov.tr/kultur/pdf/edirne_anitlari.pdf (Başlık numarası 0.4)